

УДК 658:012

Мартович Зоряна

Martovic Zoryana

Тернопільський національний економічний університет

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО
ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ**

**THEORETICAL BASIS OF RESEARCH OF EMOTIONAL
INTELLECTUAL PERSONALITY**

Сучасний етап розвитку нашого суспільства, що характеризується широкою демократизацією, динамічністю умов, в яких доводиться орієнтуватися та приймати рішення, вимагає від особистості володіння не тільки фаховими знаннями, уміннями й навичками, а й освоєнням цілого комплексу інтегральних характеристик особистості. На початку 1990-х рр. з'явилися перші наукові статті про новий феномен психології – емоційний інтелект. Дана тематика стала дуже популярна і привернула на себе увагу багатьох дослідників. Ще з ХХ ст. в психології велися пошуки такої здатності психіки людини, яка була б пов'язана із соціальною та емоційною сферами. Спочатку з'явилось поняття «соціальний інтелект». Потім, в контексті розробок проблем інтелекту в соціальній сфері такими дослідниками як Дж. Гілфорд, Г. Гарднер і Г. Айзенк, з'явився емоційний інтелект, який тепер є автономним напрямком в сучасній психології.

Аналіз змісту поняття «емоційний інтелект» дозволяє зробити такі висновки: по-перше, емоційний інтелект називають вагомою інтегральною характеристикою особистості, що включає: а) здатність розпізнавати, розуміти власні почуття, узагальнювати їхній зміст; б) виділяти емоційний підтекст у міжособистісних відносинах; в) уміння регулювати емоції як власні, так і оточуючих таким чином, щоб сприяти успішній діяльності за допомогою позитивних емоцій і переборювати негативні емоції, що

перешкоджають спілкуванню або досягненню успіху; по-друге, це показник можливостей людини; по-третє, емоційний інтелект можна розвивати через навчання. Луїс Терстоун перший почав говорити про відмінності між аналітичними і оперативними здібностями. Г. Гарднер в 1983 р. почав розвивати ідею множинності інтелектуальних проявів Л. Терстоуна і виявив, що існує можливість категоризації різних видів інтелекту. Модель «множинного інтелекту» Г. Гарднера 1985 р. включає в себе 7 форм інтелекту: вербальний, просторовий, логіко-математичний, міжособистісний і внутрішньо-особистісний, музичний, тілесно-кінестетичний інтелект. У 1998 році автор додав ще дві категорії: природний і існуючий. Модель множинного інтелекту Г. Гарднера дозволила реалізувати більш згрупований, а також більш диференційований погляд на форми прояву та природу інтелекту. Саме ця концепція лягла в основу створення першої теоретичної концепції про емоційний інтелект, яку запропонували Дж. Маєр і П. Саловей в 1990 р. Вони опублікували спільну дослідницьку роботу, де дали визначення терміну «емоційний інтелект», а також розробили методичні рекомендації для його вимірювання [2, с. 433].

Значне поширення емоційного інтелекту як наукового феномена почалося з публікації книги Д. Гоулмана «Емоційний інтелект» в 1995 р. На думку Дж. Маєра в сучасній психології існує два підходи до вивчення емоційного інтелекту: популярний, який є гарантом успішного життя і науковий підхід. Автори по-різному визначали призначення емоційного інтелекту, а саме: здатність діяти з внутрішнім середовищем своїх почуттів і бажань (R. Busk, 1991; О. Яковлева, 1997); здатність розуміти відносини особистості, що відтворюються в емоціях, і керувати емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу (P. Salovey, J.D. Mayer, 1994; Г. Горскова, 1999); сукупність емоційних, особистих і соціальних здібностей, які впливають на загальну здатність особистості ефективно

справлятися з вимогами і тиском навколишнього середовища (Р. Бар-Он, 2000). Особливо близько до поняття емоційного інтелекту підійшов Г. Гарднер, який в рамках особистісного інтелекту розрізняв внутрішньоособистісний і міжособистісний інтелект. Здібності, включені у ці поняття, мають безпосереднє відношення до емоційного інтелекту. У 2004 р. російський психолог Люсін Д. В. запропонував принципово нову модель емоційного інтелекту. Емоційний інтелект автор визначає як здатність до розуміння своїх і чужих емоцій і управління ними [1, с. 25].

Попри відмінності у визначеннях емоційного інтелекту, практично всі автори одностайні в тому, що наявність розвиненого емоційного інтелекту – це неодмінна умова успішного керівництва.

Узагальнюючи визначення психологів, слід зазначити, що індивіди, які володіють високим рівнем розвитку емоційного інтелекту, мають здатність розуміти свої власні емоції і емоції оточуючих людей, такі люди вміють керувати емоційним станом. Високий рівень розвитку емоційного інтелекту допомагає індивіду ефективно взаємодіяти з оточуючими і тим самим забезпечує ефективну адаптацію в нових умовах.

Отже, аналіз теоретичних передумов виникнення феномену емоційного інтелекту, вивчення історичного аспекту в розвитку емоційно-когнітивних взаємовпливів дозволили нам розглянути об'єктивні закономірності появи в термінології нового поняття «емоційний інтелект».

Перелік посилань:

1. Люсин Д.В. Современные представления об эмоциональном интеллекте //Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. – С. 25-36.
2. Mayer, J.D. The intelligence of emotional intelligence /J.D. Mayer, P. Salovey // Intelligence. N.Y. – 1993. – P. 433-442.